

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
МИНИСТЪР

ЗАПОВЕД

№ РД 09 - 833/19.05.2009 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 42, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс и във връзка с организирането и провеждането на държавните изпити за придобиване степен на професионална квалификация за професията

УТВЪРЖДАВАМ

Национална изпитна програма за провеждане на държавни изпити за придобиване на трета степен на професионална квалификация за професия код **345030 Организатор производство**, специалност код **3450305 Организация в производството на текстил** от професионално направление код **345 Стопанско управление и администрация**, от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Контрол по изпълнението на заповедта възлагам на Кирчо Атанасов – заместник-министър.

ДАНИЕЛ ВЪЛЧЕВ
ЗАМЕСТИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ И
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СППО	Наименование
Професионално направление	345	СТОПАНСКО УПРАВЛЕНИЕ И АДМИНИСТРАЦИЯ
Професия	345030	ОРГАНИЗАТОР ПРОИЗВОДСТВО
Специалност	3450305	ОРГАНИЗАЦИЯ В ПРОИЗВОДСТВОТО НА ТЕКСТИЛ

Утвърдена със Заповед № РД 09 - 833/19.05.2009 г.

София, 2009 година

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността за придобиване на **трета** степен на професионална квалификация по професията **345030 Организатор производство**, специалност **3450305 Организация в производството на текстил**, от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на **трета** степен на професионална квалификация по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитната програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

До утвърждаване на ДОИ за придобиване на квалификация по професията настоящата национална изпитна програма следва да се прилага само за системата на народната просвета.

Държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността се провеждат в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

- 1. За държавния изпит по теория на професията и специалността:**
  - а. Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
  - б. Критерии за оценяване.

- 2. За държавния изпит по практика на професията и специалността:**
  - а. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
  - б. Критерии за оценяване.

- 3. Система за оценяване.**
- 4. Препоръчителна литература.**

- 5. Приложения:**
  - а. Примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията и специалността.
  - б. Примерно индивидуално практическо задание.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Изпитни теми с план-тезис на учебното съдържание

Изпитна тема № 1: Индустриално предприятие – статут, правна форма, месторазполагане

План-тезис:

- Индустриално предприятие, същност, функции и цели.
- Местоположение на предприятието – критерии за оценка.
- Видове предприятия според правната форма на регистрация. Предимства и недостатъци на различните форми. Мотиви при избора на правна форма.
- Мотиви при избор на местоположение на индустриално предприятие.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Направете анализ на мотивите за месторазположение на фирма за плетен текстил и на критериите за оценка на месторазположението ѝ.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 1:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на предприятието, неговите функции и цели.	10
2. Описва видовете предприятия според правната им форма.	10
3. Разбира и обяснява предимствата и недостатъците на различните видове предприятия.	10
4. Анализира мотивите при избора на правната форма и при решението за месторазположение на предприятието.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 2: Имущество и капитал на предприятието

План-тезис:

- Имущество и капитал – същност. Класификация на имуществото и капитала.
- Дълготрайни активи, основен капитал. Оценка на активите.
- Амортизация на дълготрайните активи, методи за изчисляване на амортизацията.
- Краткотрайни активи, оборотен капитал – състав и структура.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Текстилна фирма разполага с дълготрайни активи на обща стойност 500 000 лв. Амортизационният срок на активите е 5 години.
Съставете амортизационен план при линеен метод на амортизация.
Съставете амортизационен план по метода на снижаващия остатък, с коригиращ коефициент $K=2$.
Анализирайте резултатите от двата метода.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 2:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията имущество, капитал и активи.	10
2. Описва видовете капитал, дълготрайните и краткотрайните активи.	10
3. Разбира и обяснява методите за изчисляване амортизацията на дълготрайните активи.	10
4. Анализира приложението на различните методи.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 3: Производствена програма на предприятието

План-тезис:

- Производствена програма, същност, особености и показатели.
- Производствена мощност – същност. Изчисляване на мощността.
- Взаимовръзка между производствената програма и мощността.
- Мерки и мероприятия при несъответствие на програма и мощност.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Изчислете производствената мощност на фирма за производство на плетен текстил, която разполага с 12 броя плетачни машини, при следните дадености:

- работни дни в годината – 306;
- работно време в денонощието – 16 часа;
- престой на машините – 4% от календарното работно време;
- норма на изработка на една машина – 160 кг плат.

Дидактически материали: Таблици, справочници, схеми и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3:	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията „производствена програма” и „производствена мощност”.	10
2. Описва показателите на производствената програма.	10
3. Разбира и обяснява принципа за изчисляване на производствената мощност.	10
4. Анализира съпоставката между „програма”и „мощност”.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 4: Качество на продукцията

План-тезис:

- Качество на продукцията – същност и значение.
- Показатели за оценка на качеството. Фактори за повишаване на качеството.
- Съвременни системи за управление на качеството.
- Стандартизиране. Български и международни стандарти.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Опишете следните основни качествени показатели:

- а) експлоатационни;
  - б) технически;
  - в) производствено-икономически
- на изделие от тъкан текстил (по избор). Обяснете как тези показатели се отразяват на конкурентоспособността на изделието.

Дидактически материали: Таблици, справочници, стандарти и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4:	Максимален брой точки
1. Дефинира понятието „качество на продукцията”, обяснява значението му и неговите показатели за оценка.	10
2. Описва факторите за повишаване на качеството.	10
3. Разбира и обяснява съвременните системи за управление на качеството.	10
4. Анализира стандартизацията и сертифицирането.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 5: Инвестиране и финансиране в предприятие

План-тезис:

- Инвестиране – същност и видове инвестиции.
- Ефективност на инвестициите, инвестиционен риск.
- Методи за изчисляване на ефективността на инвестициите.
- Финансиране на инвестиционните проекти. Форми на финансиране.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Текстилна фирма прави инвестиция на стойност 2400000 лв. Очакваната печалба след една година е 250000 лв. Изчислете ефективна ли е инвестицията, като се сравни с лихвата, получена:
а) за една година, при лихвена ставка 12%;
б) за една година – срочен тримесечен депозит и лихвена ставка 9%.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5:	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията „инвестиране” и „финансиране”.	10
2. Описва формите на финансиране и инвестиционния риск.	10
3. Разбира и изчислява ефективността на инвестициите.	10
4. Анализира познати методи за изчисляване ефективността на инвестициите.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 6: Персонал на предприятието и производителност на труда

План-тезис:

- Персонал на предприятието. Състав и структура на персонала.
- Производителност на труда – показатели и фактори за повишаване.
- Методи за измерване на производителността на труда.
- Фактори, формиращи цената на труда.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: В предачна фирма е произведена прежда на стойност 800000 лева.

Изчислете часовата производителност на труда на работниците, които са работили, както следва:

- а) двама работници – 20 дни по 8 часа дневно;
- б) двама работници – 15 дни по 8 часа дневно;
- в) един работник – 10 дни по 8 часа дневно.

Изчислете производителността на труда и процента на неговото изменение при същото количество произведена прежда и при отработени 520 човекочаса.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 6:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва състава и структурата на персонала.	10
3. Разбира и обяснява методите за измерване производителността на труда.	10
4. Анализира факторите за повишаване производителността на труда.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 7: Цени и ценообразуване

План-тезис:

- Същност и функции на цените. Видове цени.
- Разходи за производството – видове и класификация на разходите.
- Себестойност на продукцията – калкулация, елементи и фактори за нейното снижаване.
- Методи за ценообразуване:
  - ценообразуване, свързано с разходите;
  - ценообразуване, свързано с пазара;
  - ценообразуване според стратегията на предприятието.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Съставете калкулация на изделия, произведени в шивашка фирма. и изчислете себестойността на едно изделие при следните данни:

- а) изразходван плат – 1600 м, с единична цена 12 лв;
  - б) спомагателни материали на стойност 840 лв;
  - в) разходи за амортизация на активите – 650 лв;
  - г) разходи за заплати на работниците – 24 000 лв;
  - д) разходи за социално осигуряване – 35% върху заплатите;
  - е) разходи за горива и енергия – 640 лв;
  - ж) разходи за организация и управление – 2600 лв.
- Произведената партида съдържа 800 броя изделия.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7:	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва видовете цени и производствените разходи.	10
3. Разбира и обяснява калкулацията и нейните елементи.	10
4. Анализира методите на ценообразуване и тяхното приложение.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 8: Производствен процес

План-тезис:

- Производствен процес в индустриалното предприятие – същност и елементи.
- Организация на производствения процес по време.
- Производствен цикъл и начини за съчетаване на операциите.
- Възможности за съкращаване на производствения цикъл – икономически резултати.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Избройте и анализирайте работните операции, манипулации и движения, характерни за тъкачен производствен процес. Направете преценка на възможностите за тяхното рационализиране с цел съкращаване на времето за производство.

Дидактически материали: Таблици, справочници, схеми и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 8:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва елементите на производствения процес.	10
3. Разбира и определя елементите на производствения процес.	10
4. Анализира възможностите за съкращаване на производствения процес.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

*Изпитна тема № 9: **Форми на организация на основния производствен процес***

План-тезис:

- Форма на организация на производството – същност. Взаимовръзка между типа на производството и формата на организацията.
- Индивидуална и групова форма на организация.
- Поточна форма на организация – характеристика и предпоставки за въвеждане.
- Предметна форма на организация на производството.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Да се опише последователността на подреждането на машините в предприятие за тъкан вълнен текстил при групова форма на организацията. Да се сравни с предметната форма на организация. Да се анализира за какъв тип производство е подходяща груповата форма на организация.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9:	Максимален брой точки
1. Дефинира основни понятия.	10
2. Описва връзката между типа на производството и формата на организацията.	10
3. Разбира и обяснява особеностите на различните форми на организация.	10
4. Анализира предпоставките за въвеждане на различните форми на организация, предимствата и недостатъците им.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 10: Нормиране на труда в предприятието

План-тезис:

- Нормиране на труда – същност. Видове трудови норми.
- Класификация на разходите на работно време. Методи за изследване.
- Методи за съставяне на трудова норма.
- Обосноваост на трудовите норми – техническа, психо-физиологическа, социална и икономическа обосноваост.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: В текстилна фирма 10 работници, които за 25 работни дни са произвели 1000 изделия.
Изчислете нормата на изработка на един работник.
Изчислете процента на увеличение на нормата на изработка, ако същите работници трябва да произведат следващия месец за 25 дни 1400 изделия.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 10:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва елементите на работното време.	10
3. Разбира и обяснява видовете трудови норми.	10
4. Анализира обосноваостта на трудовите норми.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 11: Заплащане на труда в предприятието

План-тезис:

- Работната заплата – същност, елементи.
- Фактори, формиращи работната заплата.
- Форми и системи на формиране на работната заплата.
- Допълнителни трудови възнаграждения според Кодекса на труда.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Номиналната работна заплата в текстилния сектор е нараснала средно с 20%. Инфлацията през същия период възлиза на 12%.

Изчислете:

- а) индекса на реалната работна заплата;
- б) реалното изменение на работната заплата.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 11:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва видовете допълнителни трудови възнаграждения.	10
3. Разбира и обяснява факторите, формиращи работната заплата.	10
4. Анализира формите и системите на формиране на заплата.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 12: Стратегическо планиране в предприятието

План-тезис:

- Стратегическо планиране – същност.
- Процес на стратегическо планиране.
- Разработване на фирмени стратегии.
- Оценка и формулиране на стратегическия план.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Формулирайте етапите на съставяне на стратегически план на текстилно предприятие, което планира след пет години да бъде конкурентоспособно на европейския пазар.
Анализирайте вътрешните и външните фактори на влияние върху дейността на предприятието.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 12:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва различните фирмени стратегии.	10
3. Разбира и обяснява процеса на стратегическото планиране.	10
4. Описва начините за оценка и анализ на стратегическия план.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 13: Организиране и организационни структури на управление

План-тезис:

- Организационна структура – същност и елементи.
- Видове организационни структури.
- Фактори, формиращи структурата.
- Мотиви при избора на организационна структура на предприятие.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Начертайте и анализирайте организационната структура на текстилна фирма по избор.

Начертайте матрична структура за фирма, работеща с текстил, и анализирайте приложението ѝ.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 13:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва факторите, които формират организационната структура.	10
3. Разбира и обяснява особеностите на различните структури.	10
4. Анализира мотивите за избор на организационна структура.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 14: Процес на вземане на управленско решение

План-тезис:

- Управленско решение – същност. Видове управленски решения.
- Етапи на процеса „вземане на решение”.
- Модели и методи за вземане на решение.
- Условия на вземане на решение.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Ръководител на текстилна фирма установява рязко намаляване обема на продажбите. Той трябва да вземе решение за по-нататъшните си действия.
Анализирайте конкретните етапи за осъществяване на вземането на управленско решение.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 14:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва етапите на вземане на управленско решение.	10
3. Разбира и обяснява условията на вземане на решение.	10
4. Анализира моделите за вземане на решение и приложението им.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 15: Мотивация на персонала

План-тезис:

- Мотивация – същност и еволюция на понятието.
- Съдържателни теории за мотивацията.
- Процесуални теории за мотивацията.
- Видове мотиви и стимули за персонала.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Производителността на труда в текстилна фирма прогресивно намалява. Ръководителят на фирмата разбира, че се налага да преосмисли мотивацията за работа на своите подчинени. Избройте конкретните стимули, чрез които ръководителят би могъл да мотивира подчинените му мениджъри и работници. Свържете посочените стимули с теорията на Маслоу и неговата „Йерархия на потребностите”.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 15:</i>	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва познатите теории за мотивация.	10
3. Разбира смисъла на основните теории за мотивация.	10
4. Анализира използването на различните мотиви за персонала.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 16: Контрол на дейността в предприятието

План-тезис:

- Контрол на дейността. Същност на контрола, функции.
- Видове контрол.
- Процес на контролиране, фази и етапи на контрола.
- Форми и методи на контрол.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Текстилна фирма работи с персонал от 50 души. Новоназначеният ръководител има желание да осъществи ефективен контрол на дейността.
Избройте и анализирайте конкретните принципи, които той трябва да спазва като условие за ефикасност на неговия контрол.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 16:	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва видовете контрол.	10
3. Разбира процеса на контролиране и етапите му.	10
4. Анализира методите на контрол и мярката за ефективен контрол.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 17: Финансово състояние на предприятието

План-тезис:

- Анализ на собствеността и капиталовата структура на предприятието.
- Анализ на ликвидността и на дълга на предприятието.
- Анализ на приходите и разходите и печалбата на предприятието.
- Анализ на икономическата ефективност.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Разполагате с отчетни данни на текстилна фирма, както следва:

1. Нетен размер на приходите от продажби – 10600 лв.
2. Сума на активите – 1660000 лв.
3. Размер на разходите – 8840 лв.
4. Размер на собствения капитал – 860000 лв.
5. Краткосрочни задължения – 260000 лв.
6. Краткосрочни вземания – 660000 лв.
7. Размер на краткотрайните активи – 500000 лв.

Изчислете показателите за финансовото състояние на текстилната фирма и направете анализ на получените резултати.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 17:	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва показателите за финансово състояние на предприятието.	10
3. Разбира и изчислява икономическите показатели.	10
4. Анализира финансовото състояние на предприятието.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6.. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 18: Маркетинг на предприятието

План-тезис:

- Маркетинг – същност. Инструменти на маркетинга.
- Стокова, продуктова и ценова политика на предприятието.
- Концепцията „Жизнен цикъл на продукта”.
- Рекламата като инструмент на маркетинга.
- Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.

Приложна задача: Текстилна фирма произвежда нов вид немачкаема тъкан, която е предназначена за пазара.
Предложете варианти на положителна и отрицателна реклама.
Анализирайте очакваното въздействие върху потребителите.

Дидактически материали: Таблици, справочници и др.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 18:	Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия.	10
2. Описва инструментариума на маркетинга.	10
3. Разбира смисъла на маркетинговата политика.	10
4. Анализира ролята на рекламата в маркетинга.	10
5. Описва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	5
6. Решава приложната задача.	15
Общ брой точки	60

2. Критерии за оценяване

Комисията по оценяване на изпита по теория на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира конкретният брой присъдени точки.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания

Чрез държавния изпит по практика на професията и специалността се проверяват и оценяват професионалните умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на **трета** степен на професионална квалификация.

Изпитът по практика се състои в **подготовка на поточна линия в шивашко предприятие.**

Например:

Шивашко предприятие има дългосрочна поръчка за производство на трикотажни блузи. Годишното количество изделия, което ще се произвежда, е 72 000 бройки. Направете необходимите за целта разчети, като се има предвид следното:

- предприятието работи на 8-часов работен ден;
- в годината има 300 работни дни;
- при производството се извършват 5 операции с продължителност на:

основното време:	спомагателното време:
0,4 минути I операция – 2 минути	I операция –
II операция – 1,7 минути	II операция – 0,4 минути
III операция – 3,3 минути	III операция – 0,5 минути
IV операция – 1,4 минути	IV операция – 0,6 минути
V операция – 4 минути	V операция – 1,2 минути

Подгответе построяването на поточна линия, като:

1. Изчислите такт на поточната линия.
2. Изчислите темп на поточната линия.
3. Синхронизирайте операциите, като:
  - а) анализирате възможните методи за синхронизиране;
  - б) спазите етапите на синхронизиране.
4. Изчислите броя на необходимите машини.
5. Изчислите коефициента на заетост на машините.
6. Обосновайте икономически построяването на поточната линия.

Индивидуалното изпитно задание съдържа пълното наименование на училището/обучаващата институция, празни редове за попълване имената на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, краен срок на изпита – дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното практическо задание.

Индивидуалните практически задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция. Броят на изготвените задания трябва да бъде поне с един повече от броя на явяващите се в деня на изпита. Всеки обучаван изтегля индивидуалното си практическо задание, в което веднага саморъчно написва трите си имена.

2. Критерии за оценяване

За всяко индивидуално практическо задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, разработва показатели по критериите, определени в таблицата.

Пример:

№	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Макси мален брой точки	Те жест
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда. Забележка: Този критерий няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2) .	1.1. Правилно организира работното си място с оглед изискванията за ергономичност; 1.2. Разпознава възможните опасни ситуации за съответното работно място; 1.3. Правилно избира и ползва по безопасен начин необходимите технически средства.		да/не
2.	Спазване на технологичната последователност на операциите, свързани с изпитното задание.	2.1. Самостоятелно определя последователността на операциите, свързани с изпитното задание.	20	20
3.	Качествено и вярно изпълнение на изпитното задание.	3.1. Самостоятелно извършва дейностите, свързани с изпълнение на заданието; 3.2. Извършва верни и точни изчисления.	10 10	20
4.	Пълнота и изчерпателност на изпълнение на заданието.	4.1. Пълно и точно изпълнява заданието; 4.2. Правилно отговаря на всички въпроси, свързани със заданието.	10 10	20
		Общ брой точк	60	

Посочва се максималният брой точки, които се поставят при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя.

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Максималният брой точки за всяка изпитна тема или за всяко изпитно задание е 60. Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор.

Преминаването от точки в цифрова оценка съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване се извършва по следната формула:

Цифрова оценка = общият брой точки от всички критерии : 10

Получената цифрова оценка се изчислява с точност до 0,01.

Оценяването на писмените работи от държавния изпит по теория е в съответствие с чл. 46 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване.

Изпълнението на практическото задание от държавния изпит по практика се оценява в съответствие с чл. 48 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелов, А. Основи на мениджмънта. Тракия М, 1998.
2. Годоров, К. Предприемачество и мениджмънт. Мартилен, 2004.
3. Илиев, Ив. Икономика и мениджмънт. Мартилен, 2000.
4. Илиев, Й. Организация на индустриалното предприятие. Стопанство, 1992.
5. Дончев, Д. и кол. Икономика на предприятието част II. Мартилен, 2006.

VII. АВТОР

Валентина Георгиева – Професионална гимназия по текстил и моден дизайн, гр. София

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) Примерен изпитен билет

.....	
<i>(пълно наименование на училището/обучаващата институция)</i>	
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ	
по професията 345030 Организатор производство	
специалността 3450305 Организатор в производството на текстил	
Изпитен билет №	
<i>Изпитна тема:</i>	
План-тезис:	
.....	
.....	
Приложна задача:	
Описание на дидактическите материали:.....	
Председател на изпитната комисия:	
	<i>(име, фамилия) (подпис)</i>
Директор/Ръководител на обучаващата институция:	
	<i>(име, фамилия) (подпис)</i>
	<i>(печат на училището/обучаващата институция)</i>

б) Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ**

**по професията 345030 Организатор производство
специалността 3450305 Организация в производството на текстил**

И н д и в и д у а л н о п р а к т и ч е с к о з а д а н и е №.....

На ученика/обучавания .....

(трите имена на ученика/обучавания)

от .....клас/курс,

начална дата на изпита: ..... начален час: .....

крайна дата на изпита: ..... час на приключване на изпита:.....

1. Да се .....

(вписва се темата на изпитното задание)

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

.....
.....
.....

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН: .....

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/Ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)